

hem zijn ex, die politiek journaliste is geworden, en zijn hysterische dochter, die zich bekeert tot *death metal* op de nationale zender om toch maar zijn aandacht te trekken. In deze crisis van de mannelijke macht spiegelt *Drömmar om att dö* opvallend veel andere voorstellingen op de Biënnale. De ondergang van de vader in *Vinter snart*, het verzet van de zoon tegen zijn pa in *Modet att döda*, plus de traumatische herinneringen van de broers in *Samlarna* aan hun gestorven ouweheer: voor een samenleving die het hoogste aantal vrouwen in het parlement zitten heeft, is deze fixering op het patriarchale bijna voorhistorisch. Of geeft het theater hier zicht op een onverteerde klomp op de maag? En leeft de tijd dat Strindberg *De Vader* schreef, en Ibsen *Een Poppenhuis*, verder onder de oppervlakte van het gelukkig gelijkwaardige Zweden? De oprichting in 2005 van de politieke vrouwenpartij Fi (Feministisch Initiatief) doet het laatste vermoeden.

Als je het vaderbegrip uitbreidt tot macht en autoriteit in het algemeen, krijg je nog meer het gevoel dat er een heel ander Zweden bestaat dan het alom verkondigde democratische en antihiërarchische *folkhemmet*. Vooral de onderscheiden productie *Invasion!* van het Stockholmse Stadstheater (tekst Jonas Hasse Khemiri, regie Farnaz Arbabi) bracht mij op zulke gedachten. De titel verwijst naar wat juist na aanvang van de voorstelling gebeurt: terwijl twee acteurs met gezwellen gesticuleren het stof afblazen van Carl Jonas Love Almqvists klassieke stuk *Signora Luna*, worden ze in de nek gesprongen door twee allochtone grote bekken uit het publiek. Beiden nemen de traditionele Zweedse scène over met een eigen show. Die swingt een stuk meer: er komt dans, muziek en een schelms verhaal over hoe de mystieke naam 'Abulkasem' tussen de twee maatjes is gaan fungeren als een multi-interpretabel codewoord. De hele verdere ontwikkeling van hun show bestaat erin dat juist deze Abulkasem reïncarneert in steeds andere fictieve droomfiguren, projecties zonder inhoud: een Koerdische, feministische professor, een nachtclub-uitbater... Belichaamd door vier Zweedse acteurs met Arabische roots, is de boodschap alweer weinig subtiel: er bestaat geen vaste identiteit. Het kleedje dat Abulkasem echter het vaakst aangetrokken krijgt, is dat van een vervaarlijke moslimterrorist die door onnozele detectives opgespoord wordt in een 'komisch' tv-programma. En zo is de hele voorstelling opgevat: als vrolijk entertainment op basis van uitgekauwde clichés en ingeteerde trucs (nog eentje om het af te leren: een man die in Farsi ABBA roemt, wordt door een tolk zo vertaald dat hij gaat klinken als een orthodoxe moslim op weg naar zijn eerste

en laatste zelfmoordactie). Het zijn bijna uitsluitend zulke traditionele stereotypen die in *Invasion!* aangezet en dan weer gesloopt worden, en goed gespeeld zijn ze al evenmin. Maar het Zweedse publiek ligt voortdurend in een deuk en vergast de spelers achteraf op een grootse staande ovatie, terwijl Farnaz Arbabi nog een fijne prijs van de verzamelde Zweedse theaterkritiek te wachten staat.

Begrijp wie kan. Toont dan niemand enige scepsis over de grote gelijkenis tussen deze invasie van nieuwe theaterstemmen en de oeroude Amerikaanse *blackface*-traditie, waarbij zwarte cabaretartiesten hun snoet in het zwart en hun lippen in het rood dienden te verven, wilden ze het witte publiek onderhouden? Ook voor Arbabi en haar acteurs lijkt entertainment het enige mogelijke toegangsbiljet tot de officiële scène, en de clichés van het publiek het enig mogelijke kostuumpje. Als de 'vernieuwende' boodschap anno 2007 nog steeds moet luiden dat 'niet alle moslims terroristen zijn', dan vraag je je af of de Zweedse samenleving zich werkelijk zo open en machtsbevrijd getoond heeft tegenover 'de ander'. Mijn buitenlandse blik zag in het Hjalmar Bergmantheater in Örebro veeleer een salon dat met het grootst mogelijke enthousiasme een bepaald schuldgevoel over een nationaal vreemdelingenvreemdheid scheen weg te applaudiseren. Je moet in Zweden gewoond hebben om die onaangepastheid tegenover niet-Zweden te vatten, maar één overdreven scène uit *Vinter snart* komt aardig in de buurt, namelijk die waarin de vader vlak voor zijn val de meest naïeve vragen afvuurt op de Iraans-Zweedse vriend van zijn zoon. 'Wat is je verhouding tot je vader?', is nog de meest gewone. Het Biënnalepubliek giechelde ook hier, als in de spiegel van zijn nationale identiteit. Die is dubbel, erg dubbel. Het theater in Zweden is maar half het verlengde van de democratie. Het is veeleer het blijvend naturalistische podium waar een gespleten verhouding tot de oude patriarchale macht botst met een onderdrukt wantrouwen tegenover 'de anderen' die van onderuit ook hun deel opeisen. Tijd voor een goeie Zweedse golf.

